

Järva stadsdelsnämnd
Box 4066
16304 SPÅNGA

Huvudman

Stockholm Järva stadsdelsnämnd (hädanefter kommunen)

Ärendet

Tillsyn av rättssäkerheten i kommunens myndighetsutövning för barn och unga.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i tillsynen konstaterat följande brister:

- Kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga
- Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar
- Kommunen brister i sin skyldighet att följa upp placeringar av barn och unga
- Kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning barn och unga

IVO begär med stöd av 28 kap. 5 § socialtjänstlagen (2025:400), SoL, att kommunen redovisar sin inställning till de brister som IVO konstaterat. Redovisningen ska även innehålla de eventuella åtgärder som kommunen har genomfört eller planerar att genomföra för att komma till rätta med bristerna samt förväntade effekter av åtgärderna för barn och unga. Redovisningen ska avslutas med uppgift om när åtgärderna genomfördes eller kommer att genomföras.

Redovisningen ska ha kommit in till IVO senast den 6 februari 2026.

Om bristerna inte avhjälpas kan IVO komma att fatta beslut om att förelägga kommunen att vidta åtgärder.

Skälen för beslut

Kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn av unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga inom följande områden.

Kontroll av familjehem

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunen inte alltid kontrollerar om det tilltänkta familjehemmet bedrivs yrkesmässigt. Enligt 9 kap. 2 § SoL framgår att ett familjehem inte får bedrivas yrkesmässigt. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid utför denna kontroll. Kommunen har ansvar för att säkerställa att grundläggande förutsättningar i familjehemmet uppfylls för att kunna erbjuda barn en säker familjehemsvård av god kvalitet. IVO menar att kommunen inte kan säkerställa god kvalitet utan att denna kontroll av familjehem görs.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte alltid säkerställer att utredningen av om ett hem är lämpligt som familjehem särskilt uppmärksammar förekomsten av våld mot närstående, annan brottslighet, skadligt bruk eller beroende eller andra omständigheter i det tilltänkta familjehemmet som kan äventyra ett barns eller en ung persons trygghet och säkerhet i enlighet med 4 kap. 2 § SOSFS 2012:11.

Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår att de alltid säkerställer att det uppmärksammas men det framgår inte konkret på vilket sätt detta säkerställs. Nämnden uppger att de har den information de behöver inför beslut om placering. Ledningen uppgav att de har rutiner för hur familjehemsutredningarna går till och de ser till att socialsekreterarna känner till dessa rutiner. Varje enskild utredning kvalitetsgranskas av gruppledare och då tittar de efter vissa parametrar, att dessa finns med, utifrån en checklista.

För att kunna erbjuda barn och unga vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet är det av vikt att kommunens utredning särskilt uppmärksammar delar som kan äventyra ett barns eller en ung persons trygghet och säkerhet, vilket framgår av 4 kap. 1-3 §§ SOSFS 2012:11.

Trygghet och säkerhet

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte alltid kan beskriva hur de säkerställer att förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller boendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har samt inte heller hur de detta.

Vid gruppintervju med socialsekreterare framgår att de många gånger har kännedom om familjehemmet sedan tidigare. Om de inte har det så försöker de ta hänsyn till de uppgifter som finns. De väger alternativen mot varandra när de tittar på akuta jourhem, utifrån oro och andra omständigheter och väljer hem utifrån den information som de har. Ibland blir det bra men det händer att det inte fungerar och då får de tänka om. De försöker matcha så långt det går. Det är inte alltid det finns någon som matchar precis som socialsekreterarna har tänkt sig, då får de ta det som matchar bäst. De försöker i de situationer det går att få till teammöte med tilltänkt jourhem för att ge möjlighet att ställa frågor och få beskriva barnets behov, det blir ofta bättre placeringar och bättre matchningar på så sätt. Det gäller att vara tydlig med om något barn eller ungdom har komplex problematik med stora behov.

Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår att det dels finns en rutin att alltid kontrollera hemmet eller boendet har tillstånd hos IVO. Det finns en rutin att prata med vårdgivare, leverantör och se om det motsvarar de behov som finns. Kontrollerar mot eventuell hemsida för att redan där se om det är någon idé gå vidare. De har en riskprofil, en förenklad checklista som de arbetar efter. Ledning och nämnder kan inte beskriva hur de säkerställer att matchning utförs enligt gällande rutiner.

Inför socialnämndens beslut om vård i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende ska en bedömning göras av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller stödboendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har i enlighet med 5 kap. 1 § SOSFS 2012:11. Bedömningen ska även redovisas i ett beslutsunderlag. Om nämnden inte säkerställer detta menar IVO att de inte kan veta om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller stödboendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran noterar IVO att kommunen inför placering av barn i privat drivna verksamheter inte alltid kontrollerar om den tilltänkta verksamheten har haft omplaceringar eller oplanerade utskrivningar under aktuell period. IVO vill

uppmärksamma kommunen på att detta är en av flera kontroller som kommunen kan göra för att säkerställa att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Det framgår av socialtjänstlagen att socialnämnden ansvarar för att ge god vård till den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna. Socialnämnden ska planera för och genomföra de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem och stödboenden som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Enligt 5 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (HVB), SOSFS 2012:11, ska socialnämnden, inför beslut om vård i familjehem, stödboende eller HVB, göra en bedömning av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller stödboendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har.

Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar.

Utredning

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunen inte vet om de har fastställda rutiner som säkerställer att de inleder en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL. Enligt 2 kap. 2 § SOSFS 2012:11 ska socialnämnden fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med 14 kap. 2 § SoL. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte har rutiner för att säkerställa detta. Socialnämnden ansvarar för att det finns de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunen inte alltid fattar beslut att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att en anmälan har kommit in. Enligt 20 kap. 2 § SoL ska socialnämnden fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter att anmälan kommit in. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid beslutar om detta inom den tid som fastställs i lagen.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte alltid säkerställer att utredning slutförs av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, om barnet byter vistelsekommun.

Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår att det finns en rutin finns att slutföra utredningen även om barnet byter vistelsekommun. Om utredningen kommer fram till insats eller bistånd, så kan det bli aktuellt att ta kontakt med vistelsekommunen. Ledningen uppger att de alltid slutför utredningen, men att de inte har någon egenkontroll avseende det.

Socialnämnden är skyldig att slutföra en utredning och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun, vilket framgår av 29 kap. 9 § SoL. Om nämnden inte säkerställer detta menar IVO att de inte kan veta om de slutför utredning och fattar beslut enligt lagens krav.

Kommunen brister i sin skyldighet att följa upp placeringar av barn och unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att följa upp placeringar av barn och unga.

Kontakt med socialsekreterare

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte kan beskriva hur de säkerställer att barn och unga har aktuella kontaktuppgifter till sin socialsekreterare eller den som handlägger barnets ärende.

Vid gruppintervju med socialsekreterare framgår att de lämnar ut telefonnummer, barn och unga kan skicka sms eller ringa. Det beskriver att det är lättare med ungdomar, som självständigt kan ringa direkt. När det gäller små barn så sker kontakt via familjehemmet. Vid uppföljningar säkerställs att barn och unga har kontaktuppgifter, vilket socialsekreterarna beskriver som väldigt viktigt. Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår att de ibland säkerställer att barn- och unga har aktuella kontaktuppgifter sin socialsekreterare. Ledning och nämnder uppgav att i alla överväganden framgår namnet på den socialsekreterare som är ansvarig.

Av barnenkäten framgår att alla barn och unga inte har kontaktuppgifter till socialsekreteraren eller den som handlägger sitt ärende. IVO noterar även att alla barn och unga utifrån barnenkäten inte pratar med sin socialsekreterare eller den som handlägger sitt ärende minst varje halvår.

Det framgår av 22 kap. 12 § SoL att socialnämnden ska utse en socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge när vård ges i ett familjehem, stödboende eller HVB. Vidare framgår av 7 kap. 1 § SOSFS 2012:11 att Socialnämnden ska ge barnet eller den unge som är placerad i ett familjehem, ett stödboende eller ett hem för vård eller boende aktuella kontaktuppgifter till den socialsekreterare som handlägger hans eller hennes ärende.

Barns och ungas delaktighet

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte alltid säkerställer att barnet eller den unge får information om sina rättigheter i förhållande till familjehemmet, stödboendet eller HVB.

Vid gruppintervju med socialsekreterare framgår att det ingår i årshjulet, det finns broschyrer som stöd. De beskriver att de informerar löpande efter ålder och mognad. Pratar enskilt med barnet och ställer aktiva frågor. De beskriver det viktigt att bevaka de små barnens rättigheter när de inte själva kan eller förstår.

Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår det finns rutiner för detta men det är inget de har följt upp eller kontrollerat.

Det framgår av 7 kap. 1 § SOSFS 2012:11 att nämnden ska informera barnet om sina rättigheter i förhållande till familjehemmet, stödboendet eller hemmet för vård eller boende. Det framgår av de allmänna råden att det exempelvis kan avse information om att barnet eller den unge har rätt att vara delaktig i planering av vården, ta del av journalanteckningar, tala enskilt med företrädare för nämnden och framföra synpunkter och klagomål.

Det framgår av 3 kap. 3 § SoL att barnet ska få kontinuerlig information vid en åtgärd som rör barnet. Informationen ska vara anpassad till barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat vid IVO:s inspektion konstaterar IVO att kommunen inte alltid säkerställer att barn och unga vet hur de ska lämna klagomål till nämnden på handläggningen av sitt ärende eller på genomförandet av sin insats.

Vid gruppintervju med socialsekreterare framgår att de arbetar aktivt med klagomål som kommer in, detta görs vid arbetsplatsträffar. Klagomålen diarieförs.

Vid gruppintervju med ledning och nämnder framgår att de inte har någon uppföljning av om barn och unga vet hur de ska lämna klagomål. De uppgav att det är något som de kan fundera över som ett utvecklingsområde. Klagomålen kommer sällan direkt till nämnden men det finns den möjligheten att kontakta nämnden direkt om man har klagomål eller synpunkter. De beskriver vidare att kommunen har en ny klagomålsrutin och avvikelshantering. Enhetschefen får klagomålen och hanterar dem. Klagomål och synpunkter sammanställs för att identifiera mönster och om något behöver åtgärdas på övergripande nivå. I kvalitetsledningssystemet fylls det i vilka åtgärder som vidtagits. Nämnden tar del av verksamhetens årliga kvalitetsberättelse och där sammanfattas vad som framkommit och eventuella åtgärder.

Av barnenkäten framgår att alla barn och unga inte vet vart de ska vända sig för att lämna klagomål.

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, skyddat boende eller HVB. Att noga följa och stödja de barn som placerats i samhällsvård är en av de viktigaste uppgifterna för den sociala barn- och ungdomsvården. Det är nödvändigt för att säkerställa att barnen har det bra och får rätt stöd. De krav som lagstiftaren ställer om uppföljning i SoL, Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och Barnkonventionen syftar till att säkerställa att barnet har det bra och får rätt hjälp.

Kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunens egenkontroll av myndighetsutövning för barn och unga inte omfattar granskning av journaler, akter och annan dokumentation och/eller undersökning av om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet. Enligt 5 kap. 2 § SOSFS 2011:9 ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att den som bedriver socialtjänst ska kunna säkra verksamhetens kvalitet. Vidare framgår av de allmänna råden i samma paragraf att egenkontrollen kan innefatta bland annat granskning av journaler, akter och annan dokumentation, liksom undersökning av om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunen använder sig av konsulter men att deras egenkontroll inte omfattar i vilken omfattning de använder sig av konsulter för utredning av barn, rekrytering av familjehem och uppföljning av placeringar. Enligt 6 kap. 1 § SOSFS 2011:9 ska den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna som ingår i ledningssystemet. Om kommunen i sin egenkontroll inte kontrollerar i vilken omfattning de använder sig av konsulter och för vilka uppgifter finner IVO att det kan vara svårt för kommunen att kunna säkerställa att all personal arbetar i enlighet med de processer och rutiner som ingår i ledningssystemet.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunens egenkontroll av verksamhet för barn och unga i familjehem, stödboenden och HVB inte omfattar insamling av uppgifter om hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn

eller en viss ung person, orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar. Enligt 3 kap. 3 § SOSFS 2012:11 ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Det framgår av de allmänna råden i samma paragraf att egenkontrollen bör omfatta insamling av uppgifter om bland annat hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården, orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar.

IVO menar att om kommunen i sin egenkontroll inte granskar de nämnda områdena i avsnitten ovan kan det vara svårt för kommunen att utöva egenkontroll i den omfattning som krävs för att säkra kvaliteten i enlighet med SOSFS 2011:9.

Egenkontroll enligt SOSFS 2011:9 innebär en systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt fastställda processer och rutiner. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. När det gäller egenkontroll av verksamhet som rör barn och unga i familjehem, stödboende och HVB finns kompletterande allmänna råd i SOSFS 2012:11.

Kommunens åtgärder för att motverka jäv och korruption

Regeringen beslutade i juli 2024 om en ny handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan. Syftet med handlingsplanen är att möta bredden i de utmaningar som finns när det gäller korruption och otillåten påverkan. För att upprätthålla ett högt förtroende för den offentliga förvaltningen måste medborgarna ha tilltro till att verksamheten bedrivs på ett korrekt sätt och att offentliga medel inte används på felaktiga grunder.

Offentlig verksamhet ska bedrivas på ett ansvarsfullt och korrekt sätt där anställda i offentlig förvaltning ska agera sakligt och opartiskt och i enlighet med de lagar och principer som styr förvaltningen. Det är därför av vikt att kommunen arbetar med att motverka korruption, mutor, jäv och andra oegentligheter som kan äventyra kommunens opartiskhet. Oseriösa eller kriminella aktörer förekommer inom allt fler branscher inom välfärdssektorn, i den kommunala sektorn inom exempelvis HVB. Det riskerar att leda till att barn och unga inte får den vård och omsorg de har behov av och har rätt till.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat på IVO:s begäran konstaterar IVO att kommunen uppgett att de har riktlinjer för att motverka jäv och korruption. Kommunen har även uppgett att de inte gjort riskanalyser gjord riskanalyser under perioden oktober 2023-oktober 2024 kopplat till detta område.

IVO vill uppmärksamma kommunen på vikten av att arbeta aktivt med dessa frågor för att hindra att oseriösa och kriminella aktörer kan utnyttja välfärden.

Närmare om den aktuella tillsynen

IVO genomför tillsyn riktad mot samtliga kommuner i landet. Tillsynen genomförs med stöd av 28 kap. 1 och 2 §§ SoL. Syftet med tillsynen är att granska rättssäkerheten i kommunernas myndighetsutövning för barn och unga.

Tillsynen är avgränsad till socialnämndens handläggning och kontroll inför placeringar av barn och unga i privat drivna verksamheter samt familjehem, hantering av orosanmälningar, uppföljning av placeringar och handläggning samt arbetet med egenkontroll som en del i det

systematiska kvalitetsarbetet. Tillsynen granskar även nämndens arbete mot korruption och otillbörlig påverkan. I tillsynen har IVO inledningsvis begärt uppgifter utifrån tillsynens fokusområden från samtliga Sveriges kommuner. Utöver detta har IVO i ett antal kommuner även genomfört inspektion. Vid inspektionen genomförde IVO en gruppintervju med socialsekreterare samt en gruppintervju med ledning och nämnd/nämnder. IVO har även genomfört digitala barnenkäter till berörda barn och unga i inspektionskommunerna.

Tillsynen är initierad utifrån resultat och erfarenheter från tidigare tillsyner, där brister inom kommunernas myndighetsutövning för barn och unga har visat sig inom flertalet områden. IVO har genom tidigare tillsyner även identifierat oseriösa och/eller kriminella aktörer som driver HVB, stödboende och familjehem. Det är verksamheter som riktar sig mot några av de mest utsatta grupperna i samhället, barn och unga. IVO har ett regeringsuppdrag att förhindra och motverka välfärdsbrottslighet inom omsorgen. Genom välfärdsbrottslighet medverkar dessa oseriösa och/eller kriminella aktörer till att barn och unga riskerar att inte få den vård eller omsorg de har rätt till.

Underlag

- Kommunens uppgifter utifrån IVO:s begäran
- Inspektionsprotokoll upprättat i samband med intervju med socialsekreterare
- Inspektionsprotokoll upprättat i samband med intervju med ledning och nämnd
- Synpunkter på faktagranskade inspektionsprotokoll upprättade i samband med inspektion
- Underlag från barnenkäter
- Yttrande från nämnden vid kommunikering av underlag

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Helen Nyman. I den slutliga handläggningen har inspektören Malin Lindqvist deltagit. Inspektören Pernilla Holmberg har varit föredragande.